

Małgorzata Lesińska-Sawicka, Wojciech Kapała

Studia pomostowe dla pielęgniarek w ocenie ich absolwentów

Streszczenie

Zmiany, które zaszły w ostatnich latach w polskim pielęgniarstwie w dużym stopniu były zdeterminowane integracją Polski z pozostałymi krajami Unii Europejskiej. Przeobrażenia w obrębie tegoż systemu mają na celu przede wszystkim stworzenie warunków do podniesienia kwalifikacji zawodowych w ramach studiów uzupełniających – pomostowych, które umożliwiają uzyskanie tytułu licencjata pielęgniarstwa lub położnictwa. Celem badań było poznanie opinii pierwszych absolwentów niestacjonarnych studiów pierwszego stopnia na temat kształcenia i organizacji na studiach pomostowych. Pielęgniarki podejmują studia z chęcią uzupełnienia wykształcenia, dobrze oceniają organizację studiów, nauczycieli prowadzących zajęcia, chcą kontynuować naukę na SUM (Studia Uzupełniające Magisterskie).

Słowa kluczowe

Kształcenie pielęgniarek, studia uzupełniające

Wstęp

Zmiany, które zaszły w ostatnich latach w polskim pielęgniarstwie w dużym stopniu były zdeterminowane integracją Polski z pozostałymi krajami Unii Europejskiej. Najmocniej uwypuklane jest to w przemianie systemu kształcenia pielęgniarek i położnych. Jak się podkreśla zreformowany system edukacyjny w Polsce, a wraz z nim system kształcenia medycznego oraz zmiany w systemie ochrony zdrowia stwarzają nowe możliwości rozwoju praktyki zawodowej pielęgniarek i położnych [1]. Przeobrażenia w obrębie tegoż systemu mają na celu przede wszystkim stworzenie warunków do podniesienia kwalifikacji zawodowych w ramach studiów uzupełniających pomostowych, które umożliwiają uzyskanie tytułu licencjata pielęgniarstwa lub położnictwa. Czas trwania tych studiów oraz wymiar godzinowy określony został w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 11 maja 2004 r. w *sprawie szczegółowych warunków prowadzenia studiów zawodowych na kierunku pielęgniarstwo lub położnictwo przeznaczonych dla pielęgniarek i położnych posiadających świadectwo dojrzałości i będących absolwentami liceów medycznych oraz medycznych szkół zawodowych kształcących w zawodzie pielęgniarki i położnej /Dz.U. Nr 110, poz. 1170/.*

Celem badań było poznanie motywacji podejmowania studiów i opinii pierwszych absolwentów niestacjonarnych studiów pierwszego stopnia na temat kształcenia i organizacji nauki na studiach pomostowych, zwłaszcza korzyści i zalet dostrzeganych przez absolwentów.

Materiał i metody

Badania przeprowadzono w miesiącach luty-marzec 2006 roku wśród studentów pielęgniarstwa dwóch uczelni, tj. studentów II roku studiów pomostowych Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku (obecnie Pomorskiej Akademii w Słupsku) oraz studentów II roku studiów pomostowych Wydziału Zamiejscowego Nauk o Zdrowiu w Kołobrzegu Wyższej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie. Badaniami objęto 73 osoby (w tym 45 osób ze Słupska, 28 osób z Kołobrzegu), które kończyły naukę na studiach pomostowych dla pielęgniarek. Respondentami były same kobiety, najliczniej reprezentowane przez osoby pracujące do 10 lat w zawodzie (41%), a także przez badane pełniące funkcję pielęgniarki odcinkowej (70%). [Tab. 1]

W badaniu wykorzystano metodę statystyczną, która polega na liczbowym ujmowaniu zjawisk społecznych i psychospołecznych. Odzwierciedla ona nasilenie i częstotliwość występowania określonych zjawisk w grupach społecznych. Uzupełnieniem uzyskanych wyników badań była także analiza jakościowa wypowiedzi respondentek. Zastosowaną w badaniu techniką była ankieta skierowana do pielęgniarek z terenu północnej Polski, województw zachodniopomorskiego i pomorskiego, kończących studia pomostowe.

Tabela 1. Charakterystyka respondentów

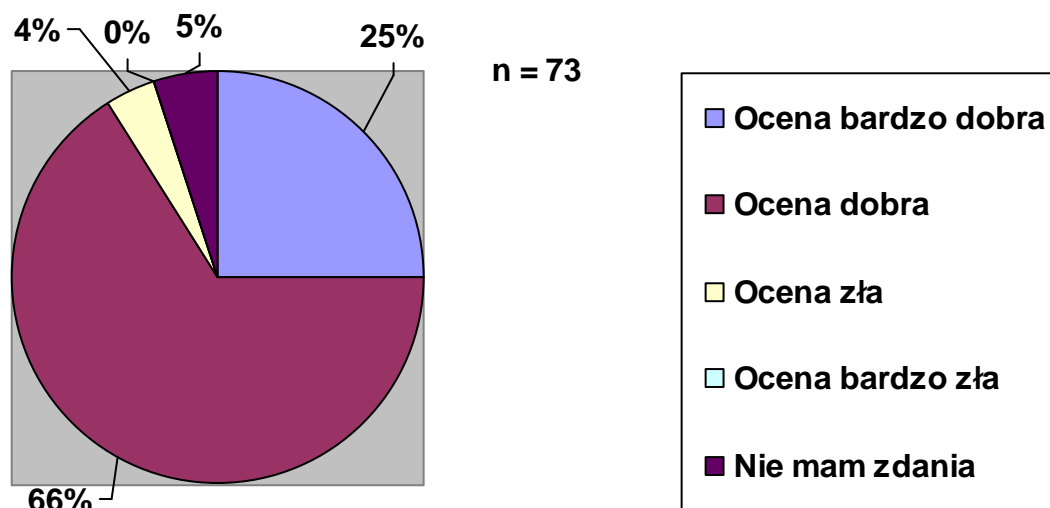
Płeć respondentów	Rodzaj płci	Liczba badanych	Procent badanych
	Kobieta	73	100
	Mężczyzna	0	0
	Suma	73	100
Liczba lat w zawodzie	Liczba lat		
	Do 10 lat	30	41
	11-20 lat	27	37
	21-30 lat	16	22
	Powyżej 31 lat	0	0
	Suma	73	100
Pełniona funkcja	Rodzaj funkcji		
	Pielęgniarka/pielęgniarsz odcinkowa/y	51	70
	Pielęgniarka/pielęgniarsz starsza/y-koordynująca/y	17	23
	Pielęgniarka/pielęgniarsz oddziałowa/y	5	7
	Pielęgniarka/pielęgniarsz naczelnia/y	0	0
	Suma	73	100

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki badań

Motywacją do podjęcia nauki na studiach pomostowych dla pielęgniarek była przede wszystkim chęć dokończenia się (77% wskazań). Zdecydowanie mniejszą grupę osób stanowiły pielęgniarki, które wybrały studia pomostowe za namową swoich koleżanek lub kolegów z pracy (19% badanych) oraz z uwagi na konieczność uzupełnienia wykształcenia (4% badanych). Badane osoby pozytywnie odnosiły się do programu studiów pomostowych dla pielęgniarek, w tym doboru przedmiotów i liczby godzin przeznaczonych na ich realizację. Przeszło połowa studentów określiła program studiów pomostowych dla pielęgniarek oceniając go dobrze, podczas gdy jedna czwarta respondentów „bardzo dobrze”, a tylko 4% studentów oceniło program tych studiów źle. [Rycina 1]

Rycina 1. Ocena studiów pomostowych w zakresie doboru przedmiotów i liczby godzin dydaktycznych przez absolwentów tych studiów

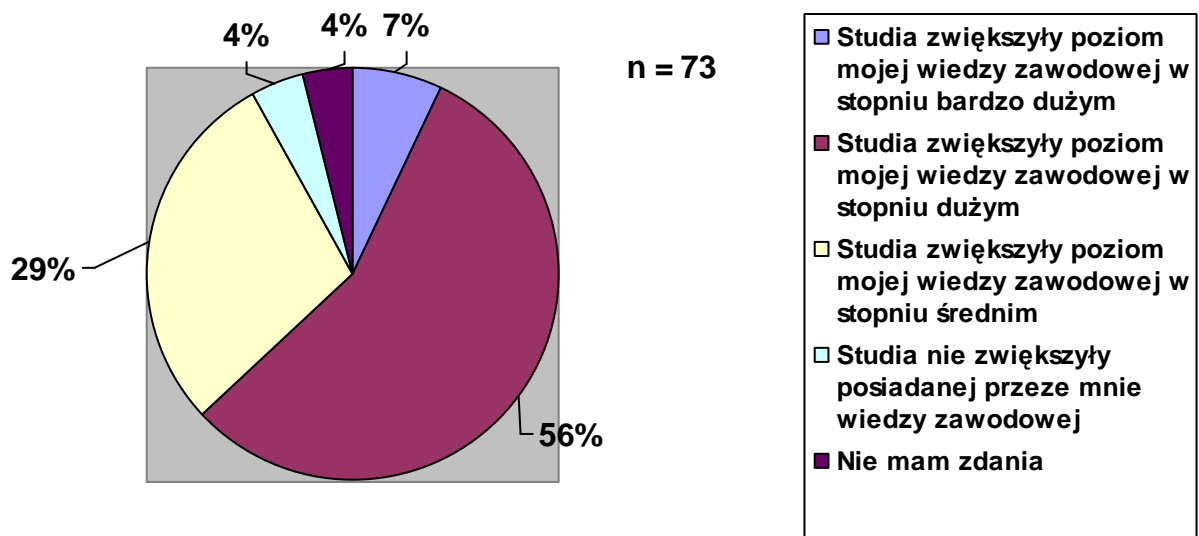
Źródło: Opracowanie własne

Bardzo interesującą kwestią okazały się odpowiedzi na pytanie skierowane do respondentów dotyczące ewentualnych i postulowanych przez nich zmian w programie studiów pomostowych. Jak wynika z odpowiedzi aż 56% studentów nie potrafiło zabrać w tej kwestii zdecydowanego zdania, wskazując na odpowiedź „nie mam zdania”. Dalsze 26% badanych stwierdziło, że widzi potrzebę wprowadzenia określonych zmian w programie studiów pomostowych, natomiast pozostałe 18% respondentów odpowiedziało, że nie widzi potrzeby wprowadzania jakichkolwiek zmian do programu tych studiów. Wśród osób, które wskazały na potrzebę wprowadzenia określonych zmian w programie studiów pomostowych większość z nich, 74% pielęgniarek, umotywowowała swoje zdanie następującymi argumentami:

- Zmniejszenie ogólnej liczby godzin przewidzianych dla tego rodzaju studiów.
- Zmniejszenie liczby godzin na zajęcia praktyczne.
- Zmniejszenie liczby godzin z przedmiotów klinicznych na rzecz zajęć z pielęgniarstwa.
- Zwiększenie liczby wykładowców, którzy są praktykami w zawodzie pielęgniarstwie; przykład jednej wypowiedzi: „Widać różnicę w przygotowaniu do zajęć i prowadzeniu zajęć u tych wykładowców, którzy są praktykami w zawodzie pielęgniarstwie – wskazują oni na najbardziej istotne rzeczy dla pielęgniarki bez omawiania niepotrzebnych tematów, co niestety ma miejsce na niektórych zajęciach prowadzonych przez wykładowców, którzy z praktyką pielęgniarstwą mają mało do czynienia”.

Respondenci dokonali oceny wykładowców prowadzących zajęcia teoretyczne i praktyczne na studiach pomostowych. W ocenie wykładowców dokonanej przez badane osoby, przeważały noty dobre (84%), podczas gdy 12% respondentów wystawiło nauczycielom oceny bardzo dobre, natomiast 4% badanych oceniło wykładowców studiów pomostowych „źle”. Studenci studiów pomostowych w większości określali (92%), że studia te przyczyniły się do ugruntowania wiedzy zawodowej, jedynie 4% badanych stwierdziło, że studia te nie spełniły tego rodzaju oczekiwań, a dalsze 4% badanych nie posiadało w tej kwestii swojego zdania. Respondenci, którzy stwierdzili, że studia pomostowe przyczyniły się do zwiększenia poziomu wiedzy zawodowej, subiektywnie ocenili w większości swój przyrost wiedzy w stopniu dużym (56%), 29% badanych w stopniu średnim, podczas gdy 7% osób wskazywało na bardzo duży postęp. [Rycina 2]

Rycina 2. Studia pomostowe a subiektywny poziom wiedzy zawodowej wśród absolwentów tych studiów

Źródło: Opracowanie własne

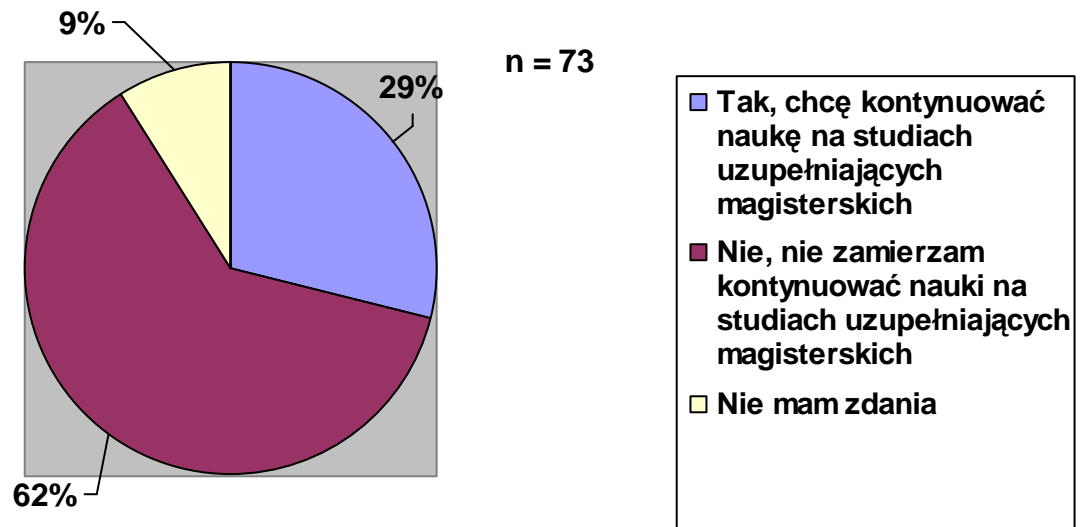
Dzięki nauce w ramach studiów pomostowych 77% respondentów wskazało na zdobycie nowych umiejętności. Wśród korzyści najczęściej wymieniano: zdobycie doświadczenia w pisaniu pracy naukowej – licencyjnej (44%), możliwość poszerzenia wiedzy zawodowej (21%) oraz na kontakt z osobami, które posiadają aktualną i szeroką wiedzę zawodową w danej dziedzinie pielęgniarstwa (12%). Zdziwiająca jest to, że blisko jedna czwarta badanych (23%) nie potrafiła napisać co zyskała dzięki nauce podjętej w ramach studiów pomostowych. Zdecydowana większość osób spośród badanych (91%) jest zadowolona z uczestnictwa w kształceniu, jakim są studia pomostowe dla pielęgniarek, jedynie 9% respondentek było niezadowolonych, ale nie potrafiły podać z jakiego powodu.

Satysfakcja ze studiowania przejawia się również w innych wypowiedziach respondentów, ponieważ tylko 7% absolwentów nie poleciłoby tej formy kształcenia innym osobom, koleżankom/kolegom z pracy. Wartym podkreślenia jest fakt, co ukazuje analiza danych, są to te same osoby, które wskazały we wcześniejszych pytaniach niezadowolenie z nauki w ramach studiów pomostowych. Jak wynika również z analizy danych, aż 25% badanych pielęgniarek, które kończą naukę w ramach studiów pomostowych nie posiada zdania w kwestii polecenia tego rodzaju studiów swoim koleżankom i kolegom z pracy.

Wśród osób, które nie zamierzają polecać studiów pomostowych przeważał pogląd, że studia te są zbyt długie, mają zbyt dużą liczbę godzin, w ich ramach jest zbyt dużo egzaminów, zaliczeń i różnego rodzaju praktyk. Natomiast wśród osób polecających studia pomostowe dominowały w wypowiedziach argumenty mówiące, że studia te dają możliwość zdobycia wiedzy i podniesienia wykształcenia, są blisko miejsca zamieszkania i pracy, stosunkowo krótko trwają, oraz dają możliwość kontynuowania nauki na studiach uzupełniających magisterskich na wyższych uczelniach medycznych.

Badane osoby zapytano także o zamiar kontynuowania nauki na studiach magisterskich. Jak wynika z wypowiedzi respondentek blisko jedna trzecia z nich ma zamiar podjąć dalszą naukę na studiach uzupełniających magisterskich (SUM), natomiast przeszło połowa badanych nie zamierza podejmować dalszej nauki. [Rycina 3]

Rycina 3. Studia pomostowe a chęć kontynuowania nauki na studiach uzupełniających magisterskich (SUM)

Źródło: Opracowanie własne

W końcowej części badania zapytano również respondentki o ich spostrzeżenia, sugestie i uwagi dotyczące studiów pomostowych oraz ich organizację i przebieg. Ponad połowa badanych (60%) nie potrafiła nic napisać, natomiast pozostała część respondentów (40%) udzieliła odpowiedzi wskazując na to, że:

- Pielęgniarki, które posiadają już dyplom pielęgniarski nie powinny kończyć studiów pomostowych egzaminem praktycznym (21%); zdaniem tych osób studia pomostowe powinny się kończyć tylko obroną pracy licencjackiej.
- Zaplecze studiowania związane z obsługą w dziekanacie, dostępem do aktualnej literatury zawodowej w ramach uczelni oraz profesjonalnym organizowaniem zajęć (używanie środków audiowizualnych przez wszystkich wykładowców – rzutniki pisma, projektory itp.) powinno ulec poprawie (14%).
- Było zbyt mało czasu na przygotowanie pracy licencjackiej (5%).

Z przeprowadzonej analizy wypowiedzi respondentów, biorących udział w badaniach autorów można wysnuć również wniosek, iż podejmując studia wielu z nich miało swoje wyobrażenia i oczekiwania względem tego typu kształcenia. Jest to zjawisko przemawiające za wzrastającą świadomością pielęgniarek odnośnie swych braków przede wszystkim w aktualnej wiedzy i ukierunkowania się w studiowaniu na zagadnienia z obszarów szczególnych zainteresowań. Jednakże wątpliwości budzą braki w opiniach i zdaniach niektórych pielęgniarek dotyczących ważnych kwestii związanych z oceną przydatności treści podawanych w ramach programu studiów, oceny swego poziomu wiedzy po ukończeniu studiów, czy

w spostrzeżeniach, co należałoby zmienić w organizowaniu kształcenia, aby dostosować program do oczekiwań studentów pielęgniarstwa.

Omówienie

Rozszerzenie Unii Europejskiej i szybkie zmiany w Europie wymuszają na pielęgniarkach rozwój i stałe doskonalenie swoich umiejętności, wiedzy i rozumienia innych kultur [2], ponadto zgodnie z Ustawą z 5 lipca 1996 roku personel pielęgniarstwa ma obowiązek stałego aktualizowania i poszerzania swojej wiedzy zawodowej. Za koniecznością podnoszenia poziomu wykształcenia przez pielęgniarki przemawiają również gwałtowne przeobrażenia, które dokonują się w zawodzie pielęgniarki i położnej, związane z przemianami w podejściu do medycyny, a z drugiej strony ze wzrostem świadomości i wiedzy odbiorców opieki na temat zdrowia i choroby oraz wiążących się z tym zmieniających się oczekiwań względem personelu pielęgniarstwa. Wychodząc naprzeciw tym przeobrażeniom, utworzone zostały studia uzupełniające pomostowe dla pielęgniarek posiadających już dyplom pielęgniarstwa. Studia te, w swych założeniach, dają możliwość podniesienia prestiżu grupie zawodowej pielęgniarek, umocowania ich autonomii zawodowej, zmianę roli i pozycji personelu pielęgniarstwa w zespole interdyscyplinarnym: z roli wykonawczo-instrumentalnej na ekspresyjną, wymagającą samodzielności i kreatywności oraz z pozycji zleceniobiorcy na pozycję równorzędnego świadczeniodawcy i partnera w zespole medycznym [3].

W związku z tym pozytywnym zjawiskiem, pomimo wcześniejszych negatywnych opinii środowiska pielęgniarstwa, z roku na rok wzrasta motywacja pielęgniarek i położnych do uczestnictwa w studiach pomostowych. Na uwagę zasługują tutaj motywy podejmowania tego typu kształcenia, a mianowicie mocno wypunktowane przez respondentki otwierające się nowe perspektywy, nowe umiejętności i nowoczesna wiedza znajdujące zastosowanie na dotychczasowych i tworzonych nowych stanowiskach pracy dla pielęgniarek. Ta umiejętność patrzenia w przyszłość przez badane osoby ukazuje, że pielęgniarki wychodzą z dotychczasowych sztywnych ram patrzenia na swoje obowiązki i widzą również inne możliwości zastosowania nabytej wiedzy.

Studenci studiów pomostowych oceniając wysoko organizację kształcenia, mimo uwag o dużej liczbie godzin zajęć, wskazują wiele zalet tego typu studiów. W ich wypowiedziach dominuje umiejętność wiązania teorii z praktyką przez nauczycieli akademickich podczas prowadzenia zajęć klinicznych w ramach różnych pielęgniarstw. Nie uszło uwadze studentów przywoływanie adekwatnych przykładów z codziennej praktyki pielęgniarstwa przy prowadzeniu

wykładów i odwrotnie, łatwość stosowania definicji, teorii i modeli pielęgniarских podczas ćwiczeń klinicznych, w planowaniu działań pielęgniarских, w opiece nad podmiotem opieki w różnych stanach zdrowia i choroby, przez nauczycieli będących jednocześnie praktykami zawodu.

Ideąłem byłoby, aby nauczyciele akademicy wzmacniali swą wiedzę praktycznym jej zastosowaniem w codziennej pracy. Wydaje się więc, że to co podkreślane jest jako wymóg względem nauczycieli pielęgniarstwa w „Europejskiej strategii WHO kształcenia pielęgniarek i położnych” [4], dotyczących dwuletniego praktycznego doświadczenia w zawodzie, jest w pełni uzasadnione i jednocześnie jest pewnego rodzaju minimum odnośnie wymagań zawodowych względem tych nauczycieli, którzy prowadzą zajęcia z pielęgniarstw klinicznych, bowiem nauczyciel nie powinien być tylko gościem w oddziale, na którym prowadzi zajęcia.

Kolejnym, wartym zasygnalizowania, zagadnieniem jest kwestia doboru odpowiednich pod względem kierunku wykształcenia osób. Wydaje się, że na wydziałach i kierunkach pielęgniarских powinni przede wszystkim znajdować zatrudnienie absolwenci uczelni pielęgniarских. W związku z tym, że pielęgniarstwo stanowi społeczno-przyrodniczą naukę praktyczną, której podstawę naukową stanowią pojęcia i twierdzenia teoretycznych i stosowanych nauk społecznych, a także nauk przyrodniczych, że uwzględnia ona zarówno zagadnienia wartości, roli ocen i problem ich hierarchii, jak również zagadnienia dotyczące techniki działalności terapeutyczno-pielęgniarskiej w aspekcie osiągania celów opieki [5], wydaje się więc, nie pomniejszając wartości przedstawicieli innych nauk, że dopiero pielęgniarzka z całą wiedzą dotyczącą istoty ludzkiej, jej funkcjonowania bio-psycho-społecznego w różnych stanach zdrowia i choroby, na wszystkich etapach życia, jest osobą najlepiej przygotowaną do organizowania i prowadzenia kształcenia pielęgniarского.

Wnioski

1. Najczęstszym powodem podejmowania przez pielęgniarzki nauki na studiach pomostowych była chęć dokończenia, zaś zdecydowanie mniejsza liczba pielęgniarek wybiera tego rodzaju studia za namową koleżanek z pracy lub z konieczności uzupełnienia wykształcenia do poziomu wymaganego na obecnie sprawowanym stanowisku pracy.
2. Program studiów pomostowych jest dobrze oceniany przez ich absolwentów. Respondenci widzą jednak konieczność wprowadzenia określonych zmian do programu studiów pomostowych dla pielęgniarek podkreślając przede wszystkim zmniejszenie ogólnej

liczby godzin oraz zwiększenie liczby wykładowców-praktyków w zawodzie pielęgniarskim.

3. Studia pomostowe u większości studentów przyczyniły się do poszerzenia poziomu wiedzy zawodowej i zdobycia doświadczenia w pisaniu pracy naukowej.
4. Zdecydowana większość pielęgniarek jest zadowolona z faktu, że mogła zdobywać wiedzę w ramach studiów pomostowych, a ponad połowa jest gotowa polecić tego rodzaju studia swoim koleżankom i kolegom z pracy.
5. Wykładowcy studiów pomostowych są zdecydowanie dobrze oceniani przez studentów kończących naukę.
6. Spośród absolwentów kończących studia pomostowe dla pielęgniarek jedna trzecia zamierza kontynuować naukę na studiach uzupełniających magisterskich (SUM).

Piśmiennictwo

1. Marzec A, Andruszkiewicz A, Banaszekiewicz A, Idczak H. *Motywy kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych*. Piel XXI 2005; 1-2: 131-136.
2. Nowak-Stan G, Ździebło K, Grzywna T. *Strategia kształcenia polskich pielęgniarek i położnych w drodze do europejskiego wymiaru szkolnictwa wyższego*. Piel XXI 2003; 3: 5-12.
3. Wrońska I, Sztembis B. *Jakość kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych, wybrane zagadnienia*. WEDA, Warszawa 2001.
4. WHO. *Pielęgniarki i położne na rzecz zdrowia. Europejska Strategia WHO kształcenia pielęgniarek i położnych*. WHO, Kopenhaga, 1999.
5. Wrońska I. *Badania naukowe w pielęgniarstwie*. Piel 2000 1997; 1: 8-11.

Informacje o autorach artykułu

dr n. hum., mgr pielęgniarstwa Małgorzata Lesińska-Sawicka – Redaktor Naczelny Czasopisma „Nowoczesne Pielęgniarstwo i Położnictwo”, Adiunkt w Katedrze Pielęgniarstwa Pomorskiej Akademii w Słupsku.

mgr pielęgniarstwa Wojciech Kapała – Redaktor Programowy Czasopisma „Nowoczesne Pielęgniarstwo i Położnictwo”, pracownik Oddziału Chirurgii Ogólnej „B” i Urazów Wielonarządowych z Pododdziałem Chirurgii Gastroenterologicznej i Endokrynologicznej Szpitala Wojewódzkiego w Poznaniu, wykładowca na Wydziale Zamiejscowym Nauk o Zdrowiu w Kołobrzegu Wyższej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie.

Wykorzystując treść powyższego artykułu należy zastosować następujący przypis:

Lesińska-Sawicka M, Kapała W. *Studia pomostowe w ocenie ich absolwentów*. Nowoczesne Pielęgniarstwo i Położnictwo 2007; 1 (1). Portal Pielęgniarek i Położnych - <http://www.pielęgniarki.info.pl/>